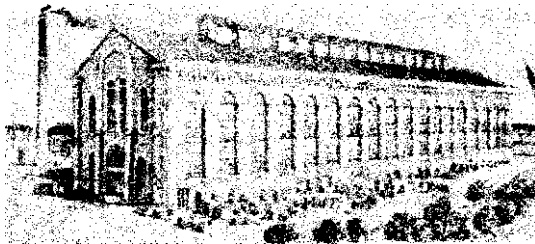

МОДЕРНІЗАЦІЯ СОЦІОГУМАНІТАРНОГО ПРОСТОРУ: історичний досвід, виклики та перспективи

14-15 травня 2015 р.

Житомир-Вінниця

Збірка матеріалів

**Всеукраїнської науково-практичної
конференції з міжнародною участю**

Модернізація політичної системи України в контексті глобальних викликів

М. Акіліна (Київ, Україна)

СОЦІАЛЬНА ОЦІНКА ПРОЦЕСУ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Abstract

A major aspect of research and practical understanding of meaningfulness of political modernisation is an estimation of her social kiency. Невдлі of attempt of forcing of modernisation processes in the last years puts before Ukraine a task to the search of own way fModernisation in the river-bed of world development,

у words: political modernisation, social estimation, human development

Нині незаперечними є певні демократичні перетворення в ті українського суспільства, створення нових політичних тів, демократичної Конституції, виникнення більш існої системи політичних відносин, розвиток ЮмадЯнського суспільства. Але такий значний доробок у рії та на практиці не став поштовхом до успішного льно-економічного розвитку країни, гарантією від абільності, політичних конфліктів та зубожіння жлення. За таких умов, модернізація політичної системи та Е соціальна оцінка набувають в Україні особливої ваги, кливішим аспектом дослідження і практичного міння значущості політичної модернізації є оцінка її льної ефективності.

Проблемам суспільного реформування перехідних пільств присвячено наукові розробки К. Ващенко, В. рьІмана, Л. Герасіної., Р. Інглехардт, Ю. Ковбасюка, Х. вц С. Ліпсет, М. Паламарчука, М. Панова, М. Стадника, Ю. ірміна та ін. Але системний аналіз політичної модернізації і її впливу на соціальні процеси перехідних суспільств є Ъодослідженим аспектом.

Перше і безпосереднє джерело таких оціночних критеріїв • зміни в соціальній структурі суспільства. Такі зміни є цевим соціальним наслідком процесів трансформації і щернізації політичної системи і одним із критеріїв їх тивності. Оцінку самої соціальної структури, яка в йїні сформувалася внаслідок процесів трансформації і дернізації політичної системи, можна звести до двох Шових положень, в основі яких лежить погляд на середній як на русійну узгоджуючу силу всіх суспільних ворень. Перший висновок полягає в тому, що питома середнього класу в Україні, за офіційними оцінками, но нижча від середнього показника, що існує в країнах спи і Америки та навіть нижча порівняно із Росією. Деякі згдження стверджують, що середнього класу в Україні лі не сформовано. Автор дотримується думки, що цеси формування середнього класу в Україні безумовно ли, але були остаточно зруйновані в останні роки.

Відповідно до другого висновку, соціальна структура є неефективною з погляду її внутрішніх складових. В йїні надзвичайно велика диференціація між вищим та ни прошарками. Обидва висновки підтверджують чну неефективність трансформації й спроб модернізації іпїчної системи.

Слід звернути увагу, що кожен суспільний прошарок у процесі трансформації й модернізації породжує певні культурно-політичні установки. Найбільш значущими з них є ті, які породжені саме середнім класом. Він послідовно виступає за демократію, владу закону, економічні методи управління ринком і орієнтацію на цивілізовані країни або свій зважений шлях. Тому недостатня впливовість середнього класу і є негативним аспектом оцінки існуючої соціальної ефективності політичних перетворень в Україні.

Також важливого значення повинні набувати процеси формування національної еліти. За допомогою існуючих механізмів демократії й створення нових необхідно вирішувати завдання підвищення якості національної еліти, мати державну і недержавну (суспільну) процедури селекції (добору і виховання) еліти, оскільки природні й стихійні механізми селекції найталановитіших і активних громадян у різних сферах життєдіяльності мають дуже низький коефіцієнт корисної дії. Важливе місце при цьому займає проблема взаємодії держави і еліт, де особливе місце займають процедури формування політичної еліти, зі складу якої потім рекрутуються кадри для законодавчої, виконавчої, судової влади, інформаційних і виховних систем, консультативних служб. Держава може налагодити тут досить гармонійне співробітництво з громадянським суспільством, спільно регулюючи процеси включення людей у політику, розподіляючи їх на державні і суспільні посади, знаючи, хто і як робить політичні кар'єри. Суспільство, що не турбується про формування і відтворення еліт, не контролює владу - це суспільство нестійке, без чітких контурів майбутнього.

Динаміка ставлення населення до економічних перетворень в Україні, тобто до фундаментальної складової, що характеризує кінцеву спрямованість реформаційних перетворень політичних інститутів, теж виявляє надзвичайно низьку соціальну ефективність цих політичних процесів. Таке ставлення тісно пов'язане з показниками рівня людського розвитку.

За даними Глобального звіту ПРООН 2014, Україна знаходилася на 83 місці серед 187 країн світу по рівню людського розвитку [1, с. 15]. Найбільший негативний вплив на величину ІЛР в Україні робить складова, що характеризує можливість прожити довге і здорове життя. Саме ця проблема формує найбільший виклик для сучасного українського суспільства. За показником очікуваної тривалості життя при народженні (68,5 року) Україна поступається не лише усім

країнам у своїй рейтинговій групі, але і більшості країн, наступної (нижчої) рейтингової групи. Показник валового національного доходу України на душу населення також робить негативний вплив на положення країни у світовому рейтингу. Середньодушевою показник економічного добробуту населення України значно відстає від аналогічних показників розвинених країн і є чи не найнижчим в Європі (8 215 дол. США) [2].

Положення України за показником розвитку людського потенціалу з урахуванням тендерного чинника є досить проблемним. Індекс тендерної нерівності України складає 0,326, що ставить її на 61 місце [1, с. 17]. Міжнародні порівняння є також не надто сприятливими для України за показником розширення можливостей жінок. Така ситуація пояснюється, передусім, незначним представництвом жінок в національному парламенті. У нинішньому українському парламенті налічується 50 жінок, або 11,8% загального складу. Ця найбільша кількість жінок серед усіх попередніх скликань парламенту (у першому скликанні було тільки 13 жінок, а в сьомому - 43, тобто 9,7% загального складу) [3, с. 4]. Проте до загальноєвропейського показника ще далеко.

В середньому по Європі (країни-члени ОБСЄ, включаючи країни Північної Європи) показник участі жінок в політиці складає 25,1% [5]. Причому в скандинавських країнах, які лідирують за цим показником, він підійшов до відмітки 40% [6].

Європейський досвід учить, що низький рівень проникнення представниць слабкої статі це не лише проблема рівності. Жінки своєю присутністю у вищих кабінетах законодавчої і виконавчої влади роблять значний позитивний вплив на внутрішні справи в країні. Особливо благотворний вплив вони роблять на соціальну сферу. «Там, де жінки отримали освіту і мають широкі можливості, економіка ефективніша і стійкіша. Там, де жінки краще представлені в органах влади, в суспільстві відзначається більше прагнення до миру і стабільності», - заявив в одному з коментарів Пан Ги Мун, генсек ООН.

Отже, оцінка реформаційних перетворень політичної системи має суто соціальний аспект, який полягає в тому, що людина як вільна особистість має право на самореалізацію, право на розвиток. Це і повинно бути метою реформування політичних систем: створення такого становища, при якому всі люди мають можливість максимально розкрити свій потенціал і зробити внесок у розвиток суспільства в цілому.

Досвід розвинутих країн показує:

- соціальну ефективність будь-яких аспектів модернізації, в тому числі модернізації політичної системи, слід оцінювати по тому, як вона сприяє інформатизації суспільства;

- з метою досягнення високої соціальної ефективності модернізації політичних систем не обов'язково структурно змінювати цю систему. Треба задавати нові параметри всім напрямкам її політики (економічної, соціальної, культурної), що призведе до розвитку функціональних можливостей системи і надасть їй нових модернізованих якостей. Необхідність орієнтуватися на інформаційне суспільство, аби не перетворитися на соціально жалюгідну периферію світового розвитку, має фундаментальне значення.

Другим аспектом досвіду розвинутих країн, що має особливу цінність для України, є досвід європейських принципів в оцінці реформаційних політичних перетворень, яка виходить з вимог громадянського суспільства. Стосовно таких оцінок визначальне значення мають моменти, притаманні громадянському суспільству: а) опосередкування потреб, тобто задоволення потреб шляхом власної праці, що існує для задоволення потреб усіх останніх членів суспільства; б) реальна дійсність свободи, її захист, а також власності за допомогою правосуддя; в) піклування про те, щоб запобігти випадковості в реалізації прав і свобод

людини, увага до кожного особистого інтересу як інтересу всезагального.

Якщо брати цей аспект, то головним джерелом порушення прав людини була і, на жаль, залишається бідність, рій якої всупереч економічному зростанню є стабільно висою. До категорії бідних в Україні можна віднести до 71 населення. Третина звернень щодо порушення прав людини стосується права на справедливий суд, особливо стосовно оплати праці. Причому ця проблема з кожним роком загострюється.

Досвід країн показує, що безболісний перехід сучасного суспільства мало ймовірний. Масові пробі соціально-економічного, політичного та іншого характеру свідчать про «неприйнятну, високу соціальну ціну». Не спроби форсування модернізаційних процесів у минулому роках ставити перед Україною завдання пошуку власних шляхів модернізації в руслі світового розвитку, вишукувати реалізуючи свої потенційні переваги, займаючи проміжні позиції в тих сферах діяльності, де для цього є умови. І підхід забезпечити їй економічну незалежність і подолати розрив з економічно розвинутими країнами на основі принципу "обігнати, не доганяючи". Процесом модернізації необхідно цілеспрямовано і ефективно управляти, розраховуючи тільки на регулятивну дію різних механізмів, це вимагає розробки ефективних механізмів управління модернізацією на всіх рівнях (державна, галузева, підприємства).

Список використаних джерел та літератури:

1. Доповідь про людський розвиток 2014 "Забезпечення стійкого прогресу людства : зменшення уразливості формування життєстійкості" [Електронний ресурс]. - Р. доступу : <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr14-sumtu.pdf>
2. United Nations Development Programme Human Development Report [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://hdr.undp.org/en/content/table-1-human-development-index-and-its-components>
3. Веб сайт цивільної мережі ОПОРА. - Режим доступу: <http://oporaua.org/news/7443-v-ukrajinskomu-parlajr-zhinky-pracovytishi-za-cholovikiv>
4. Жінка у Верховній Раді (Інфографіка) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://chesno.org/media/gallery/Women_in_the_Verk_Rada.jpg
5. International Parliamentary Union. Women in parliaments [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ipu.org/wmn-e/world.htm>
6. International Parliamentary Union. Statistics [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.ipu.org/e/classif.htm>
7. Модернізація державного управління та інтеграція України : наук. доп. / авт. кол. : Ю. В. Ковбас О. Ващенко, Ю. П. Сурмін та ін. ; за заг. ред. д-ра наук з упр., проф. Ю. В. Ковбасюка. - К. : НАДУ, 2013. - 120 с.
8. Паламарчук М. О. Виклики модернізації в Україні політичні аспекти : монографія / М. О. Паламарчук ; за ред. В. Литвиненка. - К. : НІСД, 2014. - 152 с.
9. Проблеми модернізації політичних систем сучасності. Монографія / М. І. Панов (кер. авт. кол.), Л. М. Герасін Данильян та ін. ; За заг. ред. Л. М. Герасіної, О. Г. Дашини Х. : Право, - 2008. - 320 с.
10. Стадник М. М. Становлення публічної політики в Україні / М. М. Стадник Ефективність державного управління : наукових праць Львівського регіонального інституту державного управління НАДУ. - Вип. 40. - Львів : НАДУ, 2014. - С. 28-34.

<i>Косяк Валерій. Дехристианізація сучасного соціума</i>	196
<i>Лісовський Петро. Рецептори мудрості як запобігання світовим цивілізаційним конфліктам</i>	199
<i>Попов Володимир. Яка філософія потрібна новій Україні?</i>	200
<i>Рахмайлов Євген. Концепція тоталітаризму Х. Арндт: до постановки проблеми</i>	202
<i>Сабадуха Володимир, Сабадуха Олексій. Особистість як гарантія національної безпеки в контексті модернізації соціогуманітарного простору</i>	203
<i>Саух Петро, Саух Юрій. Сучасна матриця проблем полікультурного суспільства. Мультикультуралізм: оптимізм теорії й практична неспроможність проекту.</i>	205
<i>Скворець Володимир. Порівняльний аналіз конфліктів у Придністров'ї та на Донбасі</i>	208
<i>Стасенко Станіслав. Смысловий універсум іудео-християнських цінностей і сучасна раціональність: аксіологічні та історичні виміри</i>	211
<i>Халіков Руслан. Конфлікт на Близькому Сході як зіткнення первинної та похідної секуляризаційних моделей</i>	213
<i>Халімовська Ірина. Соціально-філософське та економічне значення сільського туризму у вирішенні проблем села із використанням закордонного досвіду</i>	214
<i>Чапінська Оксана. Дискурс тіла в постмодерній філософії</i>	217
<i>Чікарькова Марія. «Боротьба з природою» як онтологічна складова теургічної свідомості</i>	218

Модернізація політичної системи України в контексті глобальних викликів

<i>Акіліна Олена. Соціальна оцінка процесу модернізації політичної системи України</i>	221
<i>Бондаренко Сергій. Інформаційна політика органів влади у контексті брендингу територій</i>	223
<i>Вдовичин Ігор. Свобода людини і традиція</i>	224
<i>Воробйова Тетяна. Політична еліта як фактор мобілізації в сучасній Україні</i>	226
<i>Горохова Людмила. Політична ситуація як джерело апатії та страхів сучасних українців</i>	228
<i>Гулай Василь. Латентні механізми регулювання політичної системи як вияв неефективності державних інститутів та перешкода на шляху модернізації України</i>	
<i>Докаш Оксана. Структурно-кадрові механізми утвердження інститутів радянської політичної системи в Північній Буковині (1940-1941 рр.)</i>	
<i>Іваненко Валентин, Пащенко Віктор. Консолідація демократії в Україні: проблеми «вкорінення» демократичних інститутів</i>	
<i>Козловец Николай. Глобалізація и імперативи модернізації українського общества</i>	236
<i>Кокорський Валентин. Держава і розвиток: методологічні зауваги</i>	239
<i>Місержи Світлана. До питання про модернізацію системи управління охороною здоров'я</i>	242
<i>Нагорняк Тетяна. Конструювання соціальної реальності в умовах війни смислів</i>	244
<i>Нефьодова Юлія. «Прозорі офіси» як фактор публічної політики</i>	246
<i>Поліщук Ігор. Модернізація партійної системи України як засіб демократизації</i>	247
<i>Примуї Микола, Коваль Юрій. Місце та роль принципу бюджетно-фінансової автономії в реформуванні місцевого самоврядування в перехідних суспільствах</i>	249
<i>Руденко Анна. Особливості етапів партійного маркетингу у трансформаційній політичній системі України</i>	251
<i>Сатое Олексій. Інновації як основа модернізації українського суспільства</i>	254
<i>Смирнова Ірина, Алексєнко Олена. Вплив революції гідності на розвиток громадянського суспільства в Україні</i>	255
<i>Стародубець Галина, Стародубець Володимир. Теоретичне осмислення сталінізму в політичній думці українського визвольного руху 1930-1940-х років</i>	257